

HandläggareLars Burman
Telefon: 08-508 28 922**Till**Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2023-06-13, p 12

Miljözon klass 1 och 2 på Hornsgatan

Utvärdering av fordonssammansättning,
regelefterlevnad och utsläpp till luft

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna rapporten avseende utvärderingen av miljözoner på Hornsgatan.

Sammanfattning

Miljözoner regleras i Trafikförordningen (1998:1276) och utgår från fordonens euroklassning.

- **Miljözon klass 1** omfattar tunga dieseldrivna lastbilar och bussar med en totalvikt på 3,5 ton eller mer. Fr.o.m. år 2021 tillåts endast tunga fordon som uppfyller utsläppskravet för Euro 6.
- **Miljözon klass 2** omfattar personbilar, lätta lastbilar och lätta bussar upp till 3,5 tons totalvikt. Fr.o.m. 1 juli år 2022 tillåts endast dieseldrivna lätta fordon som uppfyller utsläppskraven för Euro 6 (gäller även el- och laddhybrider med dieselmotor). Bensin-, etanol- och gasdrivna fordon ska minst uppfylla kraven för Euro 5. Fordon med bättre miljöprestanda som till exempel elbilar och bränslecellsbilar är tillåtna.

Miljözon klass 1 för tung trafik infördes år 1996 och omfattar större delar av Stockholms innerstad. Den 15 januari 2020 införde Stockholms stad även miljözon klass 2 för lätta fordon på Hornsgatan på Södermalm.

Genom automatisk avläsning av fordonens registreringsskyltar med sensorer har fordonsparken och utsläppen på Hornsgatan analyserats före och efter de skärpta kraven i miljözon klass 2. Analyserna visar att de totala utsläppen av kväveoxider från vägtrafiken på Hornsgatan har minskat med ungefär 45 procent sedan år 2019. Minskningen beror på förändrad fordonspark vad gäller fordonstyper, bränslen/drivlinor och euroklasser samt att trafiken totalt sett har minskat något. Den förändrade fordonsparken har påskyndats av

miljözonerna, främst klass 1 för tunga fordon, men även klass 2 för lätta fordon har bidragit till förbättringen.

Det är främst utsläppen av kväveoxider från personbilar och tunga lastbilar som drivs med diesel som har minskat på Hornsgatan. Utsläppen från dieseldrivna fordon har halverats sedan år 2019 trots att regelefterlevnaden i miljözon klass 2 har potential att vara högre, både vid införandet år 2020 och efter kravskärpningen år 2022.

Regelefterlevnaden i miljözon klass 2 på Hornsgatan är 79 procent enligt mätningarna år 2022. När miljözon klass 2 infördes år 2020 var regelefterlevnaden 83 procent. Försämringen beror till stor del på att många lätta dieselfordon tillhörande utsläppsklass Euro 5 fortfarande finns kvar. Att utsläppen trots detta har minskat beror på att dieseldrivna fordon har blivit färre och renare samt att elbilar utan utsläpp och elhybridbilar med mycket låga utsläpp har blivit fler.

Regelefterlevnaden i miljözon klass 1 för alla tunga fordon på Hornsgatan är 96 procent enligt mätningarna år 2022. För tunga diesellastbilar har Euro 6-kraven i miljözon klass 1 från och med år 2021 påskyndat omställningen. Andelen tunga diesellastbilar med utsläppsklass Euro 6 har ökat från 71 procent år 2020 före kravskärpningen till 93 procent efter kravskärpning 2021. Euro 6 innebär betydligt lägre utsläpp av kväveoxider i verklig trafik än tidigare euroklasser som till exempel Euro 5.

Bakgrund

Stockholms kommunfullmäktige har uppdragit åt trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden att fortsätta följa upp och utvärdera miljözoner. För miljözon klass 2 på Hornsgatan togs en samlad konsekvensutredning fram av Trafikkontoret efter införandet år 2020, där analyser av utsläpp och luftkvalitet utfördes av miljöförvaltningen.

Stockholms miljözon klass 1 för tunga fordon infördes år 1996 och omfattar större delen av Stockholms innerstad. En miljözon klass 2 som utestänger vissa äldre personbilar, lätta lastbilar och lätta bussar infördes på Hornsgatan 15 januari 2020. Den 1 juli 2022 skärptes utsläppskraven i miljözon klass 2, vilket innebär att dieseldrivna personbilar, lätta lastbilar och lätta bussar behöver uppfylla utsläppskraven för Euro 6. Fordonsregistreringar före 1 september 2015 tillhörande Euro 5 blev därmed inte tillåtna.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Införandet av miljözon klass 2 på Hornsgatan är ett led för att minska utsläppen från vägtrafiken och uppnå gällande

miljökvalitetsnormer om högsta tillåtna halter av kvävedioxid. Mätningarna på Hornsgatan visar också att halterna av kvävedioxid har minskat betydligt under de senaste åren. Miljökvalitetsnormen för dygnsmedelvärdet som tangerades år 2019 klaras numera med god marginal på Hornsgatan.

Årsmedelvärdet av kvävedioxid på Hornsgatan har minskat från 33 mikrogram per kubikmeter år 2019 till 23 mikrogram per kubikmeter år 2022. EU är dock på gång att skärpa de lagstadgade nivåerna för luftföroreningar med tanke på dagens kunskap om hur luftföroreningar påverkar människors hälsa och då särskilt känsliga grupper. Förslaget som EU-kommissionen lade fram i slutet av år 2022 är att årsmedelvärdet för kvävedioxid skärps från 40 till 20 mikrogram per kubikmeter, vilket även är nivån för det svenska miljömålet ”Frisk luft”.

För att nå kommande skärpta lagkrav och miljömålen måste utsläppen av kväveoxider på Hornsgatan minska ytterligare. Efterlevnaden av miljözon är idag lägre för lätta fordon än för tunga fordon och de står även för merparten av de totala utsläppen av kväveoxider (70 procent). För att åskådliggöra potentialen av full efterlevnad så har det utretts. Vid full efterlevnad av miljözon klass 2 skulle de totala utsläppen av kväveoxider minska med drygt 30 %, medan full efterlevnad av miljözon klass 1 endast minskar utsläppen med 4 %. Det finns således luftkvalitetsvinster att göra om regelefterlevnaden av miljözon klass 2 skulle öka. Polisen är den myndighet som har ansvar för tillsynen och överträdelse är belagt med böter. Men väldigt få ordningsböter har utfärdats för miljözon klass 2 på Hornsgatan sedan införandet år 2020. Polisen uppskattar att max 5 ordningsböter har utfärdats för miljözon klass 2 sedan införandet 15 januari 2020 fram till december 2020. Det förs dock ingen exakt statistik för ordningsböter utan det är en uppskattning.

Staden arbetar med olika projekt för att öka regelefterlevnaden av miljözoner, till exempel utreds olika tekniska lösningar som t ex. geofencing i projektet ”Smarta urbana trafikzoner – Innovationszon Hornsgatan” som trafikkontoret medverkar i. Transportstyrelsen har även i en utredning från 2018 föreslagit att förandeförbudet för fordon i miljözoner, enligt Trafikförordningen (1998:1276), kan kompletteras med ett förbud för fordon att stanna eller parkera. Det skulle kunna innebära att lokala parkeringsvakter kan kontrollera fordon i miljözoner och utfärda böter i syfte att öka efterlevnaden och minska utsläppen. Trafikkontoret avser emellertid söka samarbete med Transportstyrelsen för att se om de fortfarande vill gå vidare med förslaget om förbud mot stanna/parkera för fordon som inte uppfyller den utsläppsklass enligt gällande föreskrift.

Miljöförvaltningen föreslår att miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner rapporten om miljözoner på Hornsgatan.

Anna Hadenius
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

Malin Täftefur
Avdelningschef
Miljöförvaltningen

Bilagor

1. Miljözon klass 1 och 2 på Hornsgatan. Fordonssammansättning, regelefterlevnad och utsläpp till luft